PERSPECTIVE FILOSOFICE ASUPRA FENOMENELOR ȘI PROCESELOR SECURITARE[3]

PHILOSOPHICAL PERSPECTIVES ON SECURITY PHENOMENA AND PROCESSES

Serghei SPRINCEAN

Doctor habilitat în științe politice, conf. univer.

Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice USM

sprinceans@yahoo.com

https://orcid.org/0000-0002-7411-9958

Summary

Security phenomena and processes have dominated social research worldwide in recent years. This fact is based on the triggering of a series of major crises with serious repercussions on the natural course of social and historical processes. In this context, we can mention the health crisis with multidisciplinary implications, caused by the COVID 19 pandemic in 2020-2022, but also by the war launched on February 24, 2022 by the Russian Federation through the military and hybrid invasion of Ukraine. Both of these phenomena had a significant impact on the Eastern European region to which the Republic of Moldova is also attributed.

Keywords: *security, persons safety, security risk, threat, vulnerability, security identity*

Cuvinte cheie: *securitate, siguranța persoanei, risc de securitate, amenințare, vulnerabilitate, identitate securitară*

[3] Articolul este elaborat în cadrul subprogramului de cercetare: 01.05.01 Securitatea națională a Republicii Moldova în contextul aderării la Uniunea Europeană: abordări juridice, politologice și sociologice.

Fenomenele și procesele securitare domină cercetarea socială la nivel mondial din ultimii ani. Acest fapt are ca bază declanșarea unui șir de crize importante cu repercusiuni grave asupra cursului firesc al proceselor sociale și istorice [1, p. 41]. În acest context poate fi amintită criza sanitară cu implicații multidisciplinare, cauzată de pandemia COVID 19 din anii 2020-2022, dar și de războiul declanșat la 24 Februarie 2022 de Federația Rusă prin invadarea militară și hibridă a Ucrainei [2, p. 67]. Ambele aceste fenomene au avut un impact important asupra regiunii Est-Europene la care este atribuită și Republica Moldova [3, p. 151].

Nu încape nicio îndoială că pentru lumea contemporană filosofia securității devine un subiect de o importanță extremă, cu problemele tangențiale care converg către domeniul siguranței și securității, cum ar fi problema supraviețuirii crizei globale, problema bioeticii globale ca știință a supraviețuirii, diverse aspecte ce țin de siguranța persoanei, a rezilienței sociale în fața multiplelor provocări, noile concepții de accentuare a securității persoanei în contextul asigurării securității naționale și internaționale [4, p. 204]. Toate aceste aspecte constituie argumente serioase pentru a conchide că problematica securitară, alături de problemele filosofice perene, prezente în discursurile filosofilor din toate timpurile, precum concepțiile ontologice, care țin de existență, și cele gnosiologice, e se referă la problematica cunoașterii și raționalizării, devine un domeniu filosofic de o preocupare universală care este specific filosofiei contemporane, preocupată tot mai mult de pericolele, riscurile și amenințările în materie de securitate care pot crea omenirii mari probleme de asigurare a unui parcurs, a unei dezvoltări firești [5, p. 83]. In decursul istoriei filosofiei, în diverse epoci, acest fenomen al apariției unor probleme complimentare celor universale - ontologice și gnosiologice, a mai fost atestat [6, p. 92]. Astfel, în perioada romano-elenistă, filosofii erau preocupați și de problema fericirii, pe lângă chestiunile ce țineau de existență și cunoaștere, cu diversitatea de teme complimentare specifice: sensul filosofic al plăcerilor, plăcerile spirituale, fericirea spiritului, fericirea superioară, cea adevărată și nealterată, problema fericirii în conexiune cu credința și religia etc. În China antică, în jurul secolului 6 înaintea erei noastre, o preocupare majoră pentru filosofii timpului a constituit, pe lângă preocuparea pentru existență și cunoaștere, și problema vieții veșnice,

a veșniciei, a vieții armonioase și în deplină corespundere cu principiile naturii și energiile universale, inclusiv problema temporalității, a cultului strămoșilor și relația în timp cu membrii familiei, cu urmașii.

Astfel, preocuparea filosofilor contemporani pentru securitate, care vine dintr-o îngrijorare a societății pentru soarta sa, în contextul unor provocări tot mai dure pentru omul contemporan, de ordin tehologic, climateric etc, vine firesc să se încadreze într-o tendință logică de suplimentare și complementare a problematicii tradiționale filosofice, gnociologice și ontologice, explicată prin interesul extrem al societății pentru probleme cruciale, fără soluționarea cărora societatea nu are capacitatea să stabilească o cale optimă în evoluția sa de mai departe [7, p. 271].

În contextul în care preocuparea filosofilor și nu numai pentru subiectele de securitate și siguranță crește și se amplifică, devine necesară dezvoltarea și elaborarea unui cadru conceptual și metodologic inovativ, care să permită abordarea sigură și exhaustivă a noilor fenomene securitare [8, p. 76]. Astfel că, stringența adaptării aparatului conceptual-metodologic specific domeniului securitar, la ora actuală necesită ajustări importante în contextul extinderii și aprofundării problemelor de securitate [9, p. 312]. Diversitatea provocărilor la adresa securității ridică noi semne de întrebare și generează provocări inedite pentru cercetătorii fenomenelor și proceselor securitare [10, p. 162]. Astfel că cercetarea securității, pentru o înțelegere mai aprofundată a acesteia capătă valențe conceptual-metodologice importante noi și inedite în corelație cu dezideratul general al supraviețuirii omenirii, al crizei contemporane de securitate fără precedent pe plan mondial, după al doilea război mondial [11, p. 121]. Prin urmare, securitatea devine o cale, o condiție fundamentală, o resursă importantă pentru fundamentarea unui nou cadru de analiză într-un context securitar, modelat și flexibil, în funcție de parcursul optim către atingerea scopului general al comunității academice și a societății întregi, cel de a soluționa sustenabil problemele de securitate. Securitatea umană în calitate de concept deși aparținând unei etape precedente în studiul securității, din perspectiva definirii componentelor sale de bază: libertatea necesităților, libertatea fricii și dreptul de a trăi cu demnitate, rămâne a fi sursa de inspirație pentru următorul pas în dezvoltarea teoriei securității, deoarece

susține îndeplinirea obiectivelor concepției dezvoltării durabile și a soluționării pericolelor de securitate individuală [12, p. 101]. Astfel că, extinderea cadrului conceptual-teoretic al domeniului securității în corelație cu setul metodologic al securității umane este capabilă să prezinte, să analizeze și să găsească soluții viabile la provocările contemporane complexe și interdisciplinare [13, p. 162].

Diversitatea fenomenelor securitare determină și o diversitate conceptuală a problematicii securității care, inevitabil, va suferi modificări semnificative sub impactul provocărilor securitare din deceniul trei al secolului XXI [14, p. 190]. În contextul în care atenția cercetătorilor se axează tot mai mult pe dezvoltarea și extinderea conceptuală și metodologică a fenomenului securitar, se impun noi categorii specifice care ar aduce în atenția comunității științifice anumite perspective noi care vor avea potențialul să explice și să conceptualizeze fenomenul securitar în termeni noi [15, p. 109].

Spre exemplu, conceptul de *identitate securitară* determină, în strânsă corelație cu conceptul de *identitatea politică și geostrategică*, o perspectivă nouă care vine din partea obiectului / entității care cere să fie protejată și supusă procesului de securizare și asigurare a integrității sale [16, p. 22].

Identitatea securitară este o formă a identității sociale prin care un grup de indivizi sau persoane se identifică cu anumite opțiuni și moduri de asigurare a securității [17, p. 373]. La fel, identitatea securtară se referă la adeziunea grupurilor sau persoanelor la anumite organizații naționale sau internaționale care au scopul de a asigura securitatea, adoptând în acest sens o anumită strategie, un set de principii sau o perspectivă proprie asupra fenomenelor securitare [18, p. 42]. Spre exemplu, adeziunea pacifistă, opțiunea militaristă, războinică, perspectiva neutralității și neutralismului pot fi elemente ale identității securitare ale unor societăți, grupuri, comunități sau indivizi [19, p. 95]. Aceste fenomene au loc din motivul ca indivizii, grupurile și societățile sunt parte ale unor procese istorice, ale unor procese care pendulează între pace și război, între conflict și armonie [20, p. 492]. Ca rezultat, fiecare entitate socială, dar și individ separat dezvoltă pe parcursul vieții și în urma acumulării experienței o anumită atitudine foarte specială și individualizată cu privire la valorile ce țin de securitate, propriile percepții și definiții ale stării proprii de

securitate și siguranță, dar și cele mai optimale căi de atingere a echilibrului individual în coraport cu riscurile și amenințările de securitate [21, p. 127].

Formarea unei identități securitare implică și manifestarea unor comportamente sociale, ale unor manifestări ale societăților, grupurilor sau indivizilor cu scopul de asigurare a propriei securități, dar și de evaluare a riscurilor și amenințărilor de securiate și pentru semenii săi, pentru alte entități sociale similare [22, p. 12]. Astfel, se poate remarca un comportament mobilizator pentru a se reuși evitarea riscurilor securitare, comportament de precauție, de contraatac și de prevenire a pericolelor, precum și acțiunea de a proceda în anticiparea atacurilor și escaladării sării de insecuritate [23, p. 180].

Conceptul de simbioză securitară implică un număr semnificativ de actori ale relațiilor de simbioză securitară, care sun concomitent și participanți la procesul de inter-relaționare și cooperare în domeniul securității [24]. Astfel vom remarca asemenea actori la procesul de simbioză securitară precum: instituțiile specializate în domeniul asigurării securității de stat și privat, statul însuși ca instituție și fundament al macrosistemului securității naționale, cadrul normativ-juridic, societatea civilă activă sub toate formele de organizare, mass-media ca factor și actor important în simbioza securitară, responsabil de promovarea relațiilor publice strategice, mediul academic, instituțiile internaționale, organizațiile inter-statale, corporațiile multinaționale cu un impact important asupra elaborării unui potențial militar și securitar important, instituțiile specializate în oferirea serviciilor de logistică, cu funcția de asigurare, suport și sprijin, redirecționare, alocare și transfer de cunoștințe, resurse, potențial material, intelectual, uman sau militar [25, p. 476].

Ca rezultat al inter-relaționării diverșilor actori ai simbiozei securitare, inevitabil se creează sinergii între acești reciproce actori, dar și dintre sistem și actori individualizați [26, p. 159]. Acestea, se pot grupa în: sinergii mutuale si sinergii de schimb (exchange synergies). Anume sinergiile pot evolua până la nivelul de factori coagulanți și coordonatori pentru întregul sistem securitar care e impulsionat în activitatea sa de simbioza securitară, mutual avantajoasă pentru fiecare actor participant al sistemului [27, p. 31]. În acest context, sinergii securitare mutuale sunt acelea ce se bazează pe un interes reciproc și

au capacitatea de a amplifica reciproc potențialul participanților, iar sinergiile de schimb reprezintă relațiile prelungite în timp care fac conexiunea dintre generații de diverși actori ai sinergiei securitare, transmițând de la cele mai vechi și perimate, experiența, memoria, know-how-ul acumulat către actorii mai noi, care vin să înlocuiască actorii ce tind să devină mai puțin activi [28, p. 161].

Un concept important din perspectiva bunei funcționări a simbiozei securitare poate deveni conceptul de interceptor ca entitate înzestrată cu posibilitatea de a detecta și a contracara riscurile, pericolele și amenințările de securitate, fiind parte integrantă a sub-sistemului de intercepție și soluționare a pericolelor și amenințărilor, ca parte integrantă a sistemului de securitate [29, p. 92].

Securitatea în general poate fi tipizată după mai multe criterii [30, p. 334]. De exemplu, în funcție de modelul adoptat, securitatea poate fi lineară, dar și circulară. Cea liniară privește utilizarea resurselor până la epuizarea [31, p. 83]. Securitatea circulară denotă o preocupare mai mare pentru reutilizarea și folosirea mai rațională a resurselor care sunt importante pentru asigurarea securității [32, p. 102]. În acest context, se remarcă importanța managementului securitar circular care coordonează și echilibrează sistemul securitar circular pentru a atinge o mai mare eficiență a acestuia, în condițiile în care resursele sunt epuizabile sau greu regenerabile, iar concurența pentru supremație între sistemele de securitate adverse, este tot mai acerbă, eficiența acestor sisteme având posibilitatea să facă diferența [33, p. 11].

Concepția de sustenabilitate securitară, pe lângă cea de reziliență a sistemelor de securitate, sau reziliență în domeniul securității, are sarcina să reflecte perspectiva în care sistemele ai capacități și resurse pentru a-și urmări și atinge scopurile pe termen mediu și lung [34, p. 82]. Sustenabilitatea securitară vine să evalueze atât eficiența eforturilor de securitate, cât și a rezistenața și teteminicia rezultatelor obținute prin aceste eforturi de asigurare a securității [35, p. 39]. Totuși, o problemă fundamentală pentru întregul domeniul securității reprezintă întrebarea dacă chiar securitatea poate fi înțeleasă, la rândul său ca resursă, și dacă da, ce fel de resursă reprezintă: epuizabilă, refolosibilă, regenerabilă, transmisibilă etc. [36, p. 124], Specificul

și caracteristicile securității ca resursă, la fel, este un subiect de o importanță crucială [37, p. 311].

Considerăm că securitatea, într-un anume context, poate și trebuie să fie înțeleasă ca resursă pentru fortificare bunăstării în societate, a omului și a mediului comunitar [38, p. 233]. Ca resursă, securitatea poate să maximizeze rezultatele din alte domenii ale vieții sociale, cu condiția să fie bine gestionată și proporțional repartizată, în funcție de priorități și necesitățile de securitate [39, p. 57]. Surse ale securității pot fi multiple: resurse umane, naturale, conjuncturi favorabile, un șir de decizii reușite, inspirate sau bine calculate, cultivarea de societate a unor lideri capabili să-și asume decizii de o importanță istorică pentru securitatea sociumului și a comunității etc., dar, cu toate acestea, securitatea se dovedește a fi o resursă extrem de volatilă și mobilă, fragilă și fină, ușor de dezechilibrat dar greu de recuperat [40, p. 42].

Cu siguranță că securitatea reprezintă o resursă transferabilă, cu toate acestea, societatea umană încă nu a reușit performața unui management totalmente rațional și previzibil al securității ca resursă pentru obținerea bunăstării, stabilității și prosperității [41, p. 118]. Prin urmare, există o necesitate de a fi elaborați indici si indicatori pentru evaluarea simbiozei securitare, a nivelului democrației securitare, a formei de democrație ăn sfera securității, dar și pentru evaluarea identității securitare [42, p. 54].

În procesul de formare și educare a identității securitare un factor destul de important reprezintă atașamentul emotiv la valorile și obiectul care sunt protejate prin activitatea de asigurare a securității [43, p. 465]. În corelație cu identitatea secuitară este important să remarcăm și acțiunea securitară, care reprezintă o manifestare a persoanelor sau grupurilor în sfera securității, pentru a asigura securitatea, condițiile optimale de existență într-un mediu caracterizat de riscuri și pericole de securitate [44, p. 41]. Pe de altă parte, identitatea securitară se poate explica și justifica prin securitatea identității ca una dintre componentele sale funcționale, una dintre posibile căi de formare a identității securitare [45, p. 222].

Numeroasele laturi și aspecte ale securității reflectă multiplele implicații și provocări ale domeniului securitar [46, p. 266]. Generalizând, este necesar de

menționat că problematica securitară capătă valențe conceptual-metodologice importante în corelație cu dezideratul general al supraviețuirii omenirii [47, p. 93]. Securitatea, în acest context, devine o cale, o condiție fundamentală, pentru atingerea scopului general de supraviețuire a omului, în numele căruia scopurile, compromisurile sau concesiile posibile se înregimentează într-un context securitar, modelat și flexibil, în funcție de parcursul optim către atingerea scopului general [48, p. 101].

Din perspectiva supraviețuirii omenirii celor mai mari crize de până acum, sectoarele securității se adaptează continuu provocărilor existente [49, p. 113]. Structura crizei multidimensionale actuale indică asupra accentuării unor asemenea sectoare ale securității cum ar fi cel al biosecurității și al securității umane, ca fiind domeniile cele mai afectate și mai solicitate. Una dintre manifestările cele mai semnificative ale crizei contemporane a constituit pandemia virusului sars-cov-2 din perioada 2019-2023, repercusiunile căreia se resimt și pe parcursul anului 2024, care a afectat toate statele din lume, traficul internațional, mai multe sectoare ale economiei naționale și internaționale, cum ar fi turismul, industria hotelieră, transporturile de pasager etc. Acest specific al crizei contemporane se axează mai cu seamă pe provocări de ordin biologic, cu implicarea factorilor biologici, exploatând vulnerabilitățile naturale ale ființei umane, cum ar fi expunerea ei la amenințări de mediu, amenințări cu agenți patogeni sau factori nocivi, sau implicând noi condiții și rigori sanitare, la care omul necesită timp și efort pentru a se adapta [50, p. 95]. Pe de altă parte, criza contemporană, prin excelență, reprezintă o amenințare la securitatea persoanei umane, și doar afectând ființa umană, lovește în structurile și instituțiile comunitare și sociale, afectează buna funcționare a grupurilor mari de oameni, perturbă activitățile sociale, funcționarea administrației de stat, diminuând capacitatea acestor state de a promova interesele naționale pe plan intern și extern [51, p. 30].

Din altă perspectivă, studiind la un nivel generalizat problematica securității umane ca și concepție a supraviețuirii sustenabile și asigurării persoanei a unui minim de siguranță și respect, simbioza securitară, ca o perspectivă integrală a bunăstării multilaterale a individului uman, a stării sale optime de supraviețuire și trai, reprezintă o componentă nouă care e conectată sistemic

cu reciproc cu concepția securității umane, contribuind la formarea de noi construcții conceptuale, cum ar fi politica securitară, cultura securității, sau siguranța persoanei în contextul post-industrialismului, de exemplu, în care riscurile și amenințările sunt amplificate de scara globală de manifestare a acestora [52, p. 45]. Cadrul conceptual elaborat reflectă mai adecvat tendințele abordării științifice post-ne-clasice și realitățile globale în condițiile crizei mondiale pentru a se putea realiza o analiză comparativă a diferitelor aspecte ale simbiozei securitare, securității umane și siguranței personal în contextul celor mai semnificative și reprezentative fenomene și procese securitare și sociopolitice.

Amplificarea amenințărilor la adresa securității sub toate planurile, începând de la securitatea personală a fiecărui individ luat în parte, a comunităților și grupurilor umane până la securitatea globală este determinată nemijlocit de creșterea gradului de vulnerabilitate a umanității în genere, dar și a subiecților dreptului internațional luați în parte, a statelor lumii, instituțiilor și organizațiilor reprezentative pentru puterea în stat, a comunităților umane în cel mai larg sens al conceptului. Astfel, doar o reconsiderare a priorităților, metodelor și strategiilor de implementare a acestora în vederea atingerii unei dezvoltări sustenabile macrosociale pe termen lung poate fi acel obiectiv, prin atingerea cărui să se diminueze substanțial impactul agresivității umane premeditate asupra destinului omenirii.

Procesele, fenomenele și evenimentele sociale, economice, politice, militare, culturale sau de mediu sunt interdependente, inter-influențându-se reciproc, aprofundează criza globală contemporană la nivel local și regional și se caracterizează prin complexitate și multi-dimensionare, determinând apariția unor noi tipuri de riscuri și amenințări la adresa securității naționale, regionale sau globale. Necesitatea imperativă a contractării amenințărilor globale contemporane la nivelul protecției persoanei umane poate fi realizată prin reconceptualizarea la scară locală, regională și globală, pe căi metodologice, structurale și teoretico-aplicative, a perspectivelor de consolidare a securității umane.

Tot mai des asistăm azi la diversificarea fără precedent ale pericolelor și amenințărilor de securitate, problematica securitară este una extrem de prezentă în spațiul public, alimentată de incertitudinea sporită față de căile posibile și perspectivele de asigurare a securității, atât personale, cât și a întregii comunități. Prin urmare, cadrul conceptual, metodologiile utilizate pentru studiul diverselor aspecte și fenomene securitare, trebuie să fie lărgit și aprofundat, extins și fundamentat teoretic, dând posibilitate, atât publicului, cât și cercetătorilor din diverse domenii pentru o reflectare mai corectă a realității contemporane în conexiune strânsă cu planul securitar, pentru o soluționare mai eficientă a provocărilor de securitate.

Procesul de reorganizare și reînnoire a societății contemporane trebuie să înceapă cu preocuparea pentru om și pentru interesele și nevoile sale primare, cum ar fi nevoia de siguranță și securitate. Astfel că, procesul de modernizare și adaptare la imperativele vremii a sistemului de securitate internațional și național este unul continuu și necesită în permanență idei și propuneri noi de îmbunătățire și eficientizare, deoarece în perioada contemporană asigurarea securității umane, siguranței omului, a sustenabilității mediului și ecologiei sociale, devin un complex și preocuparea multidimensională, încorporând astfel de componente precum securitatea personală, de mediu, de sănătate, alimentară, comunitară, politică și economică. În consecință, este necesar să se delimiteze perspectivele de îmbunătățire a cadrului normativ intern / local și internațional în vederea consolidării securității umane prin extinderea teoriei simbiozei scuritare.

Asigurarea securității persoanelor umane și asigurarea dezvoltării omenirii, aprofundarea proceselor democratice și soluționarea pozitivă a dilemelor democrației prin depășirea acestora la nivel global, ridicarea nivelului de trai al populației planetei Pământ, promovarea unui mod de viață sănătos și protejarea sănătății, oferind o perspectivă de dezvoltare durabilă pe termen lung, promovând interesele fundamentale ale științelor sociale.

Metodologia și conceptele, dezvoltate prin aplicarea unui set extins de principii, abordări și metode de studiu, au asigurat investigarea științifică multilaterală a riscurilor, amenințărilor și pericolelor la adresa securității umane

pe harta lumii și în Europa de Est, în special în statele care sunt deocamdată candidate pentru aderarea la UE, în conexiune cu promovarea concepției privind simbioza securitară, bazată pe specificul și principiile securității umane. Acest fapt tinde să exercite un impact semnificativ asupra stabilității sociale și eficienței procesului decizional politic, ceea ce va contribui la diseminarea cunoștințelor fundamentale și la formarea competențelor practice în domeniu de către funcționarii publici și factorii de decizie din domeniul combaterii amenințărilor și riscurilor de securitate, inclusiv de mediu, societale și politice, a consecințelor periculoase ale problemelor globale manifestate la nivel local, în statele care sunt actualmente candidate la aderarea la UE, precum Republica Moldova și Ucraina.

Referințe bibliografice:

1. SPRINCEAN, S. *Securitatea umană și bioetica*. Chișinău: Tipografia Centrală. 2017, 304 p.
2. SPRINCEAN, S. *Reconceptualizarea riscurilor securitare la adresa sănătății publice în contextul pandemiei COVID-19.* În: "Combaterea știrilor false în condițiile provocărilor de securitate – COVID 19". Chișinău: SIS al RM (Tipogr. „Garamont Studio"), 2020, p. 65-76.
3. SPRINCEAN, S., SOHOȚCHI T.-S. *Human security and personal safety approaches to the contemporary East-European security challenges. In: Розвиток політичної науки*: Матеріали конференції, Чернівці, 27.05.2021. Чернівці: Технодрук, 2021. с. 149-156.
4. SPRINCEAN, S. *Provocări contemporane la adresa securității umane și siguranței persoanei. In: Statul, securitatea și drepturile omului în era digitală, 1 decembrie 2023*. Chișinău: CEP USM, 2023, Volum 1, p. 202-209.
5. SPRINCEAN, S. C*onceptual, methodological and bioethical perspectives of strengthening human security in Republic of Moldova.* În: Cross Border Journal for International Studies / Universitatea „Dunărea de Jos" Galați. Vol. 2, nr. 4, 2017, p. 81-94. ISSN 2537-3676.
6. SPRINCEAN, S. *Democratizarea și securitatea umană în condițiile agravării problemelor globale. În: Statul, securitatea și drepturile omului în condițiile societății informaționale.* Conferință internațională. 12-13.12.2019. Chișinău: Artpoligraf, 2020, p. 89-100.

7. *Human Security: a Canadian Perspective*. In: Australian Journal of International Affairs, nr. 54 (3). 2000, p. 269-275.
8. SPRINCEAN, S. *Actul guvernării și securitatea umană în contextul pandemiei COVID-19. În: Meritocrație, profesionalism, integritate.* Materialele conferinței științifice. 19.11.2020. Chișinău: Tipografia Centrală. 2021, p. 65-91. ISBN 978-9975-157-25-4.
9. BELL, D. *The coming of Post- Industrial Society*: A Venture in Social Forecasting. 2nd ed. New York: Basic Books. 1976, p. 507.
10. SPRINCEAN, S. *Importanța respectării intereselor și siguranței persoanei în contextul depășirii clivajelor macrosociale.* In: Educația și cercetarea în învățământul superior: realități și perspective, Ed. 1, Chișinău: USPEE „Constantin Stere". 2022, 1, pp. 160-165.
11. SPRINCEAN, S. *Politica securității umane în condițiile pandemiei Covid-19*. În: Sănătatea, medicina și bioetica în societatea contemporană. Materialele Conferinței Științifice Internaționale, Ediția a 3-a, 06-07.11.2020. Chișinău: Print-Caro, 2020, p. 119-125.
12. SPRINCEAN, S. *Asigurarea securității umane prin fortificarea siguranței persoanei*. În: Sănătatea, medicina și bioetica în societatea contemporană. Materialele Conferinței Științifice, USMF, Ediția a 5-a, 7-8.10.2022. Chișinău: Print-Caro, 2022, p. 97-103.
13. SPRINCEAN, S. *Corelații ale problematicii siguranței persoanei și securității umane cu domeniul drepturilor omului.* În: Studii și cercetări juridice. Chișinău: Tipografia Centrală. Partea a 6-a. Subcap. 7.1. 2023, p. 157-170.
14. URSUL, A.D.; URSUL, T.A.; ȚÎRDEA, T.N. *Главное управление переходом к устойчивому развитию: социально-политический ракурс.* În: Moldoscopie (Probleme de analiză politică). Nr. 1 (LVI), 2012, p. 183-201.
15. SPRINCEAN, S. I*nsecuritatea umană în contextul securității naționale: oportunități de evaluare.* În: Riscuri și amenințări la adresa securității naționale: tehnici de analiză și evaluare. Ghid. Chișinău: Tipografia Centrală. 2019. Subcap. 3.5., p. 105-114.
16. SPRINCEAN, S. *Deepening human security and industrial symbiosis in the context of the EU enlargement.* In: Industrial Symbiosis from a technical perspective: challenges and opportunities. Bruxelles, 10.10.2024. Yecla, Spain: CETEM. 2024, p. 21-27.

17. SPRINCEAN, S. *Noi riscuri și amenințări la adresa siguranței persoanei în epoca intensificării biopericolelor globale.* În: Știința în nordul RM. Conferința științifică. Ediția a 4-a, 26-27 iunie 2020. Bălți: Tipogr. „Indigou Color", 2020, p. 372-378.

18. BADESCU, C. *Humanitarian Intervention and the Responsibility to Protect: Security and Human Rights.* London: Routledge, 2010, p. 212.

19. SPRINCEAN, S; SLUTU N. *Ajustarea și aprofundarea obiectivelor de securitate umană în contextul fructificării perspectivei de extindere a UE.* În: Analele Științifice ale USEM. Ediția VIII. Chișinău: Pulsul Pieței. 2024, p. 91-96. ISSN: 2435-1114.

20. SPRINCEAN, S. *Asigurarea securității umane și modernizarea sociopolitică a Republicii Moldova.* În: Statul, securitatea și drepturile omului în condițiile societății informaționale: Conferință internațională. Chișinău: Artpoligraf, 2019, p. 487-500.

21. SPRINCEAN, S.; COZONAC, R. *Perspective asupra securității umane și modernizării sociopolitice.* În: Conferința internațională "Strategia securității UE în contextul metamorfozelor relațiilor internaționale". Vol. 2. Chișinău: Print-Caro, 2022, p. 126-132.

22. SPRINCEAN S. *Unele stringențe și imperative în studiile contemporane de securitate.* În: Dezvoltarea cadrului juridic al RM în contextul necesităților de securitate și asigurare a parcursului european. (Partea a III-a). Chișinău: Tipografia Centrală. 2019. Cap. 1, p. 5-20.

23. SPRINCEAN S. *Politici de asigurare a securității umane în condiții pandemice.* În: Top 10 probleme politice a societății în contextul pandemiei de coronavirus de tip nou. Chișinău: Tipografia Centrală. Subcap. 2.5. 2022, p. 179-218.

24. VOINOV-KOHLER, J. *La sécurité globale: Une approche exhaustive de manaces envers la sécurité de l'individu*. http//:www.deza.admin.ch/ressourses/deza.produit-f 332.pdf (vizitat 14.01.2025).

25. SPRINCEAN, S. *Politica securității umane în Republica Moldova în contextul provocărilor și oportunităților mediului regional de securitate.* În: Dezvoltarea cadrului juridic al Republicii Moldova în contextul necesităților de securitate și asigurare a parcursului european. Chișinău: Tipografia Centrală. Subcap. 5.2. 2019, p. 477-497.

26. SPRINCEAN, S. *Imperativul promovării securității umane în contextul procesului de integrare europeană a Republicii Moldova.* În: Republica Moldova în contextul oportunităților de modernizare: necesități de democratizare, securitate și cooperare. Cap. 10. Chișinău: Tipografia Centrală, 2016, p. 139-155.

27. SPRINCEAN, S. *Imperativele securitare ale societății contemporane.* În: Perspectivele și problemele integrării în spațiul european al cercetării și educației. Conferință științifică internațională, ediția a VI-a, 6 iunie 2019. Cahul. Volumul VI. Partea 1, 2019, p. 29-33.

28. SPRINCEAN, S. *Oportunități politice pentru implementarea Acordului de Asociere RM – UE. În: Independența de stat a RM: retrospective și realități.* Conferință științifică. 26.08.2021: „30 de ani de la adoptarea declarației de independentă a RM: aspecte politico-juridice și social-economice". Chișinău: Tipogr. Centrală. 2022, p. 153-171.

29. SPRINCEAN, S. *Impactul pandemic al maladiei COVID-19 asupra calității guvernării prin prisma asigurării securității umane.* În: Republica Moldova în contextul necesităților de modernizare și dezvoltare sub impactul negativ al crizei de pandemie COVID-19. Chișinău: Tipografia Centrală. 2021, p. 82-116.

30. SPRINCEAN, S. *Rolul securității umane în consolidarea sistemului național de securitate.* În: Interconexiunile integrării sociale și consolidarea sistemului național de securitate: Monografie colectivă. AAP din Moldova. Chișinău: Print-Caro. Cap. 11. 2022, p. 329-359.

31. BUZAN, B. *Popoarele, statele și teama.* O agendă pentru studii de securitate internațională de după războiul rece. Chișinău: Cartier. 2000, p. 386.

32. SPRINCEAN, S. *Siguranța persoanei în contextul sistemului de asigurare a securității umane.* In: Parteneriatul Estic: spre o comunitate a democrației și prosperității, Ed. 16. Chișinău: Print-Caro. 2023, 1, p. 98-105.

33. SPRINCEAN, S. *Contribuții ale concepției securității umane la fortificarea spațiului european de securitate.* În: Spațiul european de securitate: provocări, oportunități, perspective de integrare. Chișinău: Print Caro. 2019, p. 9-20.

34. SPRINCEAN, S. *Problematica securității umane în contextul evoluției societății contemporane.* În: Securitatea națională a Republicii Moldova în contextul evoluțiilor geopolitice regionale. Cap. 4. Chișinău: Tipografia Centrală. 2016, p. 77-94.

35. SPRINCEAN, S. *The Role of Human Security in Identifying New Perspectives of Development of the Education in the Field National Security.* În: Current and Future Perspectives on Teaching and Learning. Nr. 1 (1), 2019, p. 36-43. ISSN 2668-6643.

36. BATTERSBY, P., SIRACUSA, J. M. *Globalization and Human Security.* New York: Rowman & Littlefield Publishers. 2009. 252 p.

37. SPRINCEAN, S. *Prioritățile de securitate națională prin prisma obiectivelor de securitate umană în contextul perspectivei de extindere a UE.* În: Mecanisme și modele de adoptare a deciziilor la nivel local/regional/central. Chișinău: Print-Caro, 2024, p. 309-318.

38. SPRINCEAN, S. *Dezvoltarea umană și siguranța persoanei în contextul preocupărilor pentru securitatea umană.* In: Studii și cercetări juridice. Chișinău: CEP USM, Partea 7-8. Subcap. 7.1. 2024, pp. 231-239.

39. Pragmatic Bioethics. *Second ed. / Edited by Glenn McGEE. 2nd ed.* Cambrige, Massachusetts, London (England): Bradford Book The MIT Press, 2003, 293 p.

40. SPRINCEAN, S. *Perspective de ajustare a principiilor securității umane în condițiile unui nou context geopolitic.* In: Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației, Ed. Vol. X. Cahul: CentroGrafic, 2023, Vol.10, Partea I, pp. 40-44.

41. БЕК, У. *Общество риска. На пути к другому модерну* / Пер. с нем. В. Седельника и Н. Федоровой: Москва: Прогресс-Традиция, 2000, p. 384.

42. SPRINCEAN, S.; MITROFANOV, Gh. *Impactul asigurării securității globale asupra modernizării sociopolitice a RM*. În: MOLDOSCOPIE. Anul 25 (2021), nr. 1 (92), p. 54-59.

43. SPRINCEAN, S. *Importanța securității umane în optimizarea politică și bioetică a managementului crizelor globale.* În: Political Science, International Relations and Security Studies. 2016, p. 461-470. ISSN 2343-7774.

44. SPRINCEAN, S. *Dimensiuni biopolitice ale securității umane.* Ch: Biotehdesign. 2019. 90 p.

45. SPRINCEAN, S. *Valențe conceptual-metodologice ale unor categorii și noțiuni specifice domeniului securității.* În: Consolidarea rezilienței sociale prin valorificarea capitalului uman în contextul aderării RM și Ucrainei la EU", 17-18.10.2024, Chișinău Chișinău: Editura USM, 2024, p. 219-226.

46. SUHRKE, A. *Human Security and the Interests of States.* In: Security Dialogue, vol. 30, no. 3, 1999, p. 265-276.

47. SPRINCEAN, S.; BECCIU, S. *Perspectiva postmodernă asupra problematicii siguranței omului în contextul provocărilor contemporane.* În: Revista de științe politice și relații internaționale. Tomul XVIII, Nr. 2, 2021, p. 91-100. ISSN: 1584-1723.

48. GIDDENS, A. Fate, *Risk and Security.* In: A. Giddens *„Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age"*. Cambridge: Stanford University Press. 1991, 264 p.

49. SPRINCEAN, S. *Aspecte politice și bioetice ale problematicii biosecurității.* În: Revista de Filozofie, Sociologie și Științe Politice. Nr. 3, 2010, p. 112-120.

50. ПОТТЕР, В.Р. Биоэтика: мост в будущее. Киев: Видавец В. Карпенко, 2002, p. 216.

51. SPRINCEAN, S. *Aspecte securitare ale procesului de aderare a RM la UE.* In: Securitatea umană și socială în statul democratic. Chișinău: Print-Caro. 2023, p. 25-32.

52. SPRINCEAN, M., SPRINCEAN, S., HADJIU, S. et. al. *Bioethical principles in prenatal diagnostics and genetic counseling.* In: NANO: - 2024: "Quo Vadis – Ethics of the Scientific Research", Ed. 3. Chișinău. 2024, pp. 44-47.